

Kézikönyv: a szociális otthonok és pszichiátriai intézetek emberi jogi szempontú monitoringja

1.0 változat

Copyright © 2008 Institute of Psychiatry, King's College London; Mental Disability Advocacy Center, Magyarország; National Institute for Health and Welfare; Ludwig Boltzmann Institute for Social Psychiatry; University of Verona; and World Health Organization.

Bevezetés

A kézikönyv célja

Jelen kézikönyv célja, hogy a szociális otthonok és pszichiátriai intézetek emberi jogi szempontú monitoringjához nyújtson metódust. Az intézmények elnevezése sokféle lehet, pszichiátriai kórházak (esetenként a neurológiai kórházakkal együtt), általános kórházak pszichiátriai osztálya, rehabilitációs központok, nappali ellátók és közösségi ellátók, vagy magas biztonsági fokozatú pszichiátriai intézmények.

A kézikönyv emberi jogi szempontú monitoringot folytató független testületek, mint például az ENSZ Kínzás Elleni Egyezménye alapján felállítandó nemzeti ellenőrzési rendszer, valamint független civil szervezetek számára készült.

A Kézikönyv tartalma úgy lett összeállítva, hogy az közvetlenül utaljon a Fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló ENSZ egyezmény egyes cikkeire. Bevezetésként fontos megemlíteni, hogy az egyezmény szorgalmazza a közösségi élet és a közösségben igénybevehető szolgáltatásokat. (19. cikk) Minden állam, amely ratifikálja az egyezményt kötelességet vállal arra, hogy elősegíti az elv megvalósulását, amíg azonban ez nem történik meg, valamint azon országok számára, amelyek nem ratifikálták az egyezményt a kézikönyv leírás ad arról, milyen jogsértések fordulhatnak elő egyes intézményekben. Ezen kívül a kézikönyv a jogsértések monitorozásához is támpontokat nyújt. A kézikönyvet minden kisebb intézményben, például közösségi ellátókban lehet használni, ahol jogsértések előfordulnak.

A kézikönyvet az ITHACA (Institutional Treatment, Human Rights and Care Assessment) program keretében a genfi Egészségügyi Világszervezettel került kidolgozásra.

Kik a “fogyatékossgal élő személyek”?

Az Egyesült Nemzetek Szervezete szerint 650 millió ember él fogyatékossgal világszerte. Magas számuk ellenére az értelmi és mentális fogyatékossgal élők a társadalom elszigetelt tagjaként élnek, gyakran válva emberi jogi jogsértések áldozatává. A fogyatékossgal élő személyek közül a társadalomból kirekesztve élő, pszichiátriai intézményekbe (pszichiátriai kórházakba) és szociális otthonokba (szociális bentlakásos intézményekbe) elzártak különösen kiszolgáltatottak a visszaéléseknek.

Mik az emberi jogok?

Emberi jogok alatt értjük mindazokat a jogosultságokat amelyeket nemzetközi egyezmények (például a Polgári és politikai jogok nemzetközi egyezségokmánya) valamint hazai jogszabályok (például az Alkotmány vagy speciális jogszabályok) írnak elő. A kézikönyv célja, hogy a független monitoringban résztvevők számára iránymutatást adjon az emberi jogi jogsértések megelőzésére.

A kézikönyv összefoglalója

A következő táblázat a kézikönyv alapján gyűjtött információk főcímeit tartalmazza. A kézikönyv végső változata 2010 júniusában készül el.

Pszichiátriai és szociális intézetek emberi jogi szempontú monitoringjának vázlata

1. rész A monitoring bemutatás
2. rész Az intézmény adatai
3. rész Életszínvonal és életkörülmények
4. rész Nem-önkéntes beutalás és annak felülvizsgálata (Ez a rész nem feltétlenül érinti valamennyi intézményt)
5. rész Önálló életvitel és közösségbe történő befogadás
6. rész Kulturális életben, felüdülésben, szórakozásban, pihenésben való részvétel
7. rész Politikai és közéletben való részvétel
8. rész Oktatás, képzés, munka és foglalkoztatás
9. rész Vallás szabad gyakorlása
10. rész Kapcsolattartás és látogatók
11. rész Család és magánélethez való jog
12. rész Szólás és véleménynyilvánítás szabadsága, tájékoztatóshoz való hozzáférés
13. rész Kínzás, visszaélések, durva bánásmód, elhanyagolás tilalma
14. rész Belegyezés a kezelésbe
15. rész Kényszerítő eszközök és elzárás
16. rész Habilitáció és rehabilitáció
17. rész általános egészségügyi ellátáshoz való hozzáférés
18. rész Pszichiáteri ellátottság
19. rész Általános és körzeti orvosi ellátottság
20. rész Nővéri ellátottság
21. rész Pszichológusi ellátottság
22. rész Egészségügyi dokumentáció
23. rész Megelőzés
24. rész Gyógyszeres kezelés
25. rész Felvételnél történő vizsgálatok
26. rész Diagnózis
27. rész ECT
28. rész Életmód
29. rész Autonomia (ideértve az ellátott részvételét a gyógykezelési tevékenység összeállításában)
30. rész Részvételbe való beleegyezés

